

СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВНЗ

В статті розкрито сутність поняття педагогічної культури через з'ясування структури, стадій та принципів її складової частини – технологічної культури викладача ВНЗ. Визначено характерні ознаки готовності викладача до оволодіння педагогічними технологіями.

Ключові слова: педагогічна культура, технологічна культура, інноваційна діяльність, експертиза, критерії.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Якщо уважно подивитись на розвиток людини і людства, то можна побачити, що відбувається два процеси. Перший – розвиток людини як істоти, тобто відкриття нею нових знань, набуття умінь та досвіду поведінки. Другий – розвиток всього суспільства в цілому – прийняття нових, більш демократичних і людських цінностей, норм встановлення більш гуманних відносин, підвищення матеріального рівня. Таким чином, можна сказати, що кожне наступне суспільство досконаліше попереднього.

З розвитком науки і техніки зростає кількість галузей, де можливі ці зміни. Вони прискорюються завдяки високим технологіям. Найбільш звичне поняття „технологія” має відношення до виробничого процесу і визначається як сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану властивостей, форми сировини, матеріалу у процесі вироблення продукції. Дослівно „технологія” – наука про майстерність. Основні ознаки технології: процесуальність, направленість на зміну стану об'єкта та на ефективність. Ці ж ознаки характерні для педагогічних технологій. Згадаймо програмоване навчання, оптимізацію – перші ластівки педагогічних технологій.

Формулювання цілей статті... Метою нашої статті є дослідити один із суттєвих компонентів педагогічної культури – технологічну культуру викладача ВНЗ.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... Аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних авторів (В.П.Беспалько, Б.С.Блум, М.В.Кларін, В.М.Монахов, Г.К.Селевко) дозволяє виділити характерні ознаки педагогічних технологій: діагностичність, цілепокладання, результативність, економічність, алгоритмічність, проєктованість, цілісність, керованість і т.і.

Отже, педагогічна технологія спрямована на результативність, вона дає відповідь на питання: як навчати результативно, оптимально.

У кожному ВНЗ впровадження нових педагогічних технологій є одним із ключових завдань. Воно стимулює викладачів на підвищення педагогічної культури, розвиток інноваційної діяльності з метою підготовки кваліфікованих фахівців.

Технологічна культура – інтерактивне утворення, у структурі якого можна виділити три складові:

- ціннісна (аксіологічна);
- інноваційно-діяльнісна;
- рефлексивна.

Технологічна культура визначає як, яким чином, з допомогою чого досягається результат. Чому саме так, а не інакше?

Процес становлення технологічної культури включає такі стадії:

- 1) формування ціннісних орієнтацій;
- 2) розвиток мотивації до інноваційної діяльності;
- 3) оволодіння способами саморозвитку;
- 4) оволодіння способами моделювання педагогічного процесу;
- 5) знання технологій, їх розмаїття;
- 6) розвиток навичок використання педагогічних технологій.

Становлення технологічної культури – складний діалектичний процес, який здійснюється за такими принципами:

- єдності всіх складових;
- рефлексії своєї діяльності;
- оволодіння алгоритмами педагогічного процесу;
- цілеспрямованості;
- системності мислення;
- інтерактивного характеру навчання;
- єдності теорії і практики;

- відкритості і взаємозбагачення колективів кафедри.

Фундамент технологічної культури закладається у вузі.

Викладач ВНЗ нині має можливість обирати технології. Однак існує загроза помилитись. Ось тут і приходить на допомогу його технологічна культура: він повинен провести експертизу.

Перший її крок – визначення цілісності: замисел – процес – продукт.

Другий крок: аналіз опису продукту, що створений технологією.

Третій крок: повний і ретельний опис процедури з розрахунками.

Четвертий крок: характеристика учасників.

П'ятий крок: повний опис процедур мотивації та стимулювання студентів.

Шостий крок: повний набір критеріїв діагностики досягнень.

Сьомий крок: супровід технології і загальна відповідальність викладачів та адміністрації.

Характерними ознаками готовності викладача до оволодіння педагогічними технологіями є:

- самообґрунтування своїх дій;
- безперервний пошук альтернатив існуючій практиці навчання;
- цілепокладання на основі авторської моделі;
- рефлексія своєї поведінки;
- відповідальність за прийняті рішення.

Крім того, педагог має володіти інноваційним потенціалом – сукупністю соціокультурних і творчих характеристик своєї особистості, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність, а також наявність внутрішніх засобів і методів, що забезпечують цю готовність.

Якість освіти, яку дає вищий освітній заклад, вимірюється нині її змістом (знання, уміння, навички, духовні культура), високою компетентністю у обраній сфері (вміння вчитись упродовж життя, загальна, громадянська, підприємницька, соціальна, здоров'язберігаюча, інформаційна), гуманістичною направленістю. Цю компетентність необхідно моделювати ще на стартовому етапі навчання.

Викладач ВНЗ має осмислити процес проектування педагогічних технологій, умов їхнього створення, подальшого функціонування та використання.

Просувальна робота з технологіями для педагога має певну логіку, етапність, закономірність. А для цього йому потрібно вести картотеку педагогічних технологій й мати певні критерії, що визначають доцільність їх використання. На наш погляд, придатними є критерії експертизи педагогічних технологій, запропонованої І.П.Підласим [3].

Це, зокрема, визначення цілісності технології, опис продукту, створюваного нею, процедуру, характеристику учасників, їх мотивацію та стимулювання, набір критеріїв, супровід технології.

Існування у вітчизняній і зарубіжній практиці розмаїття педагогічних технологій ставить до викладача певні вимоги щодо їх вибору.

У зв'язку із модернізацією форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи на допомогу приходить зарубіжний досвід.

Як стверджує проректор Київського національного університету культури і мистецтв Олександр Скарнарь [4], який проходив стажування у Великобританії, сучасна лекція може мати такі різновиди:

- традиційна лекція – усне есе;
- лекція за участю студентів;
- лекція з постановкою проблеми;
- міні-лекція;
- читання і тлумачення;
- дискусії студентів на основі певної ситуації.

Викликає сумнів на сучасному етапі доцільність проведення семінарських і практичних занять у тому вигляді, який склався традиційно. На порядок денний виходять інтерактивні технології, які забезпечують 90% засвоєння отриманих знань: ігрові технології, кооперативне навчання, робота в парах, у малих групах, мозковий штурм, мікрофон, Case-метод, дискусії і т.і.

Слід відзначити, що ознайомлення викладачів кафедри із цими технологіями на методичних семінарах, майстер-класах та у процесі самоосвіти, відсоток викладачів, які оволоділи інноваційними технологіями, зацікавились і розпочали застосовувати упродовж двох років зріс із 35% до 52,8 %.

Для підготовки випускників педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету кафедраю педагогіки читаються курси:

- педагогіка;
- педагогічні інноваційні технології;
- педагогічна логіка;
- основи педагогічної майстерності;

- педагогічна творчість.

Для випускників магістратури введений курс „Педагогічні технології у ВНЗ”. Як наслідок, випускники виявили готовність використовувати інноваційні технології за власною ініціативою на критеріальній основі.

У грудні 2006 року кафедрою проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію на тему „Дидактичні технології у ВНЗ”, матеріали якої були вміщені у збірнику Рівненського державного гуманітарного університету (випуск 35). Для учасників конференції бібліотекою університету підготовлено бібліографічний покажчик „Дидактичні технології у ВНЗ”.

Висновки та перспективи подальших розвідок... Аналіз проблеми оволодіння викладачами ВНЗ педагогічними інноваційними технологіями дає підставу для таких висновків:

- технологічна культура педагога – це його професійна компетентність, що передбачає здатність вчителя орієнтуватись у інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб високотехнологічного суспільства, застосовувати технології у педагогічному процесі, давати оцінку процесові й досягнутим результатам;

- основою педагогічної технології є дидактичний процес (Дпр). Його структуру можна подати у вигляді трьох взаємопов'язаних компонентів: мотиваційного (М), пізнавальної діяльності (Пд) та управління цією діяльністю з боку викладача (У). Це можна відобразити умовною формулою $Дпр = М + Пд + У$. В залежності від того, які вихідні педагогічні ідеї покладені в основу кожного з цих компонентів, виходять найрізноманітніші технології навчального процесу;

- теоретичний аналіз показав, що існуючі в системі освіти педагогічні технології не завжди відомі педагогам, що не дає їм можливості реалізувати свої можливості щодо виведення навчального процесу на вищий рівень на основі ефективних технологій;

- провідною умовою ефективного формування технологічної культури є процес набуття технологічних умінь, який включає два періоди: перший – підготовчий, другий – основний. Підготовчий період складається із теоретичного і практичного етапів підготовки, а основний – із конкретної апробації певної технології на основі глибокого її аналізу;

- зміст технологічної компетенції викладача зумовлений знанням сутності педагогічної технології, умінням цілепокладання на діагностичній основі, володінням методами, засобами, прийомами навчання, педагогічною майстерністю та методами контролю знань, умінь і навичок.

Дане дослідження не претендує на повноту, оскільки потребують осмислення ще багато факторів: педагогічна майстерність, педагогічна фасцинація, освітнє середовище тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондар В. Технологізація підготовки фахівців в умовах запровадження державних стандартів освіти // Освіта і управління. – 2005. – Т.8. – №2. – С.86-90.
2. Гузев В.В. Педагогическая техника в контексте образовательной технологии. – М.: Народное образование, 2001. – 128 с.
3. Підласий І. Практична педагогіка або при технології. – К: Слово, 2004. – 616 с.
4. Скнар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи // Вища школа. – 2006. – №3. – С.33-45.
5. Селевко Г. Сучасні освітні технології // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2005. – №19-20. – С.23-25.

Анотація

Б.П.Брычок

Сущность педагогической культуры преподавателя ВУЗа

В статье раскрыто сущность понятия педагогической культуры посредством выяснения структуры, этапов, и принципов ее составной части – технологической культуры преподавателя ВУЗа. Определены отличительные признаки готовности преподавателя к овладению педагогическими технологиями.

Ключевые слова: педагогическая культура, технологическая культура, инновационная деятельность, экспертиза, критерии.

Summary

B.P.Brychok

The Essence of the Pedagogical Culture of the Teacher of the Higher Educational Institution

The essence of the notion of pedagogical culture through elucidation of the structure, stages and principles of its compound part – technological culture of the teacher of the higher educational institution is disclosed in the article. The distinctive features of the teacher's readiness to the mastering of the pedagogical technologies are determined.

Key-words: pedagogical culture, technological culture, innovational activity, assessment, criteria.